

Prevence šikany ve škole

doc. PhDr. Dana Kasperová, Ph.D.

Studijní opora čerpá z materiálů, které vznikly v rámci ESF projektu č. CZ1.07/2.2.00/18.0027.

5) Kapitola pro rodiče

Anotace: Tato kapitola svou pozornost obrací k rodičům šikanovaných dětí. Studenty seznamuje s konkrétními varovnými signály, podle nichž rodiče mohou poznat, že jejich dítě se stalo obětí šikany. Dále je seznamuje s konkrétním postupem při oznámení šikany ve škole – na koho se obrátit či jak zjistit, jestli je škola schopna a ochotna šikanu účinně řešit.

Klíčová slova: varovné signály šikany pro rodiče, postup při oznámení šikany ve škole

A) Jak mohou rodiče rozpoznat šikanované dítě?

Šikanované dítě si o pomoc nedokáže říct, má strach z pomsty za „bonzování“, má zábrany mluvit o svém ponížení, často vidí chyby samo v sobě a je uvězněno uvnitř šikany, aniž by bylo schopno porozumět situaci. Je tedy na rodičích, aby znali a nepřehlédli varovné signály, jež dítě vysílá.

Varovné signály:

- ✓ Za dítětem nedochází domů žádný spolužák, zdá se, že nemá žádné kamarády.
- ✓ Dítě je zaražené, posmutnělé, nemluví o dění ve škole.
- ✓ Špatně usíná, má poruchy spánku, zdají se mu hrůzné sny.
- ✓ Zhorší se mu výrazně prospěch, je nesoustředěné.
- ✓ Často ho před odchodem do školy nebo po příchodu pobolívá hlava, břicho apod.
- ✓ Domů přichází s potřhaným oblečením, poškozenými pomůckami či bez nich.
- ✓ Nedokáže uspokojivě vysvětlit svá zranění – modřiny, odřeniny, „monokl“...
- ✓ Nevystačí s kapesným, ztrácí ho, požaduje často peníze.

- ✓ Dítě přichází domů hladové, i když dostává svačiny a obědy má zajištěny.

V některých případech, zvláště u mladších dětí či na počátku šikany, dítě najde odvahu a rodičům se se svým trápením svěří. V takovém případě je důležité, aby ho rodiče vyslechli, brali to, co jim dítě říká zcela vážně, projevíli mu vysokou citovou podporu a ujistili ho o své lásce a pomoci. Měli by zachovat klidnou hlavu a nechat si od dítěte podrobně vyprávět: Co se přesně dělo, kdy a kde se to stalo, kdo co dělal a říkal (doslova), kdo u toho byl a co dělal, co k tomu vedlo (a co předcházelo), jak se zachovalo dítě, co komu říkalo apod. Je dobré a užitečné si zjištěné informace zapsat a utřídit, mohou být později nápomocny při jednání s učiteli či v argumentaci proti rodičům agresorů.

Když se rodiče dozvědí, že jejich dítě je šikanováno, měli by toto oznámení brát zcela vážně, např. stejně tak, jako kdyby se dozvěděli o vážné nemoci svého dítěte, a měli by vynaložit značné úsilí, čas (a někdy i peníze) k tomu, aby dítěti rychle a účinně pomohli. Rozhoduje se totiž nejen o jeho budoucnosti, ale i o kvalitě budoucích rodinných vztahů. Pokud si nejsou jisti, jak mají v takových případech postupovat, mohou se obrátit na odborníky, např. z Linky bezpečí, a o svém dalším postupu se s nimi mohou poradit.

Každopádně nestačí pouze případ ohlásit ve škole (i to bývá někdy s nejistým výsledkem). Rodiče by měli až do vyřešení případu o vývoji situace s dítětem mluvit. Dítěti je nutné poskytnout maximální oporu, v nezbytných případech je možné ho nechat jeden či více dnů doma.

B) Postup při oznámení rodičů šikany jejich dítěte ve škole

Oznámení škole o šikaně svého dítěte by rodiče neměli odkládat. Ve standardním případě rodiče jednájí s třídním učitelem a ředitelem. Nemají-li však se školou doposud dobré zkušenosti, je možné obrátit se nejdříve na pedagogy, které osobně dobře znají a mají k nim důvěru, nebo se mohou obrátit na psychologa (znajícího místní poměry) či školního psychologa a využít jeho zkušeností.

Postup rodičů:

1. Oba rodiče navštíví ředitele a třídního učitele. V případě, že jeden z rodičů školu navštívit nemůže, je dobré vzít si s sebou někoho jiného, kdo bude schopen matku či otce podpořit v konstruktivním jednání.

2. Informují pedagogy o informacích, které se dozvěděli od dítěte.
3. Zjišťují, jestli je škola schopna poskytnout kvalifikovaný postup a pomoc. (Rodiče se mohou přímo zeptat, jestli je na škole pedagog s odborným výcvikem pro řešení šikany. Mohou se dotazovat, jakým způsobem bude situace vyšetřována, jak budou nalezení vhodné svědkové, jakým způsobem bude zajištěna ochrana jejich dítěte, jakou metodu nápravy škola použije apod.)
4. Rozhodují se o dalším postupu, a to zejména s ohledem na to, zda:
 - a) škola umí šikanu odborně řešit, popřípadě spolupracuje s odborníky;
Rodiče by se měli domluvit na pravidelném informování o vývoji vyšetřování, o způsobech ochrany dítěte a nápravných opatřeních.
 - b) škola by chtěla situaci řešit, ale nemá odborné zkušenosti;
Domluvit se, na okamžitém vyhledání odborníka, který bude se školou na případu spolupracovat.
 - c) škola nejeví zájem o řešení a nemá odborné zkušenosti.
Odmítnout neodborný zásah! Informovat inspektora a požadovat odbornou pomoc. Přeradit dítě na jinou školu.

Škola je jednoznačně odpovědná za šikanu, ke které k ní došlo. Dle platných předpisů¹ je škola zodpovědná za bezpečnost a ochranu zdraví dětí a žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit. Zároveň je škola povinna účinně předcházet vzniku sociálně patologických jevů. V případech, že k šikanování došlo, je pedagog (ředitel) odpovědný za její neprodlené řešení i poskytnutí okamžité pomoci oběti. Dokonce pedagog, kterému je znám případ šikany a neučiní v tomto ohledu žádné opatření, může hrozit trestní postih pro neoznámení, či nepřekažení trestného činu.²

Mají-li rodiče negativní zkušenost s tím, že škola nechce či odborně neumí se šikanou pracovat, mají možnost obrátit se na příslušného školního inspektora a žádat ho o nápravu či na nadřízené orgány, včetně ministerstva školství. Je však nutné zvážit dopady pro dítě. Podávání stížností na školu jen zvyšuje napětí mezi školou a rodiči, což dítěti nijak neprospívá. Takové možnosti by rodiče měli využít až v krajním případě a většinou až když už dítě není žákem školy, o niž se jedná.

¹ K tomu srov čl. 3. Metodického pokynu mšmt

² Tamtéž.

C) Další možná doporučení pro rodiče

Obecně platné a univerzální návody pro rodiče, co mají dělat v případě, že jejich dítě je šikanováno, neexistují. Vždy je třeba zvažovat konkrétní okolnosti daného případu. Ve vhodných případech mohou rodiče např.:

- navázat kontakt s odborníkem (návštěva psychologa, pedagogicko-psychologické poradny, kontaktovat rodičovskou linku Linky bezpečí či občanská sdružení, např. Společenství proti šikaně);
- zajistit ochranu dítěte na cestě do školy i domů (někdy naopak doprovod může vyvolat eskalaci útoků);
- v závažných případech šikany lze podat trestní oznámení na agresory na policii;
- zajistit dítěti kvalifikovanou pomoc specialisty (dětský psycholog, pomoc v poradenských či terapeutických centrech, apod.);
- možnost zažádat o individuální vzdělávací program či domácí vzdělávání (je-li psychika dítěte výrazně narušena).

OTÁZKY

1) Na koho by se rodiče měli ve škole nejdříve obrátit? Proč?

2) Jakými závaznými dokumenty se škola řídí v souvislosti se šikanováním?

- ✓
- ✓
- ✓

3) Vyberte varovné signály, podle nichž by rodiče mohli poznat, že jejich dítě by mohlo být ve škole šikanováno. Doplňte 3 další signály.

- dítě přichází domů s potřhaným oblečením či poškozenými pomůckami;
- dítě si často dlouho čte v pokoji;
- nedokáže uspokojivě vysvětlit své modřiny či odřeniny;
- nevystačí s kapesným;
-
-
-

4) Jak by měli postupovat rodiče, kteří zjistí, že jejich dítě je ve škole šikanováno.

1.

2.

3.

4.